

NDFP Protocol Flora- en faunakartering Provincie Utrecht

Inleiding

De vlakdekkende kartering van flora en fauna is gericht op het in kaart brengen van de natuurwaarden in Utrecht. De gegevens worden vooral gebruikt voor het beantwoorden van vragen over ruimtelijke ordening en natuurwetgeving (Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet).

De provincie verzamelt vanaf 1975 vlakdekkende informatie over flora, en vanaf 1988 steekproefsgewijs informatie over fauna. In 2005 is gestart met een nieuwe methodiek voor flora en fauna. Zowel voor flora als fauna wordt zoveel mogelijk vlakdekkend geïnventariseerd. Een selectie van soorten, de zogenoemde karteersoorten, wordt gekarteerd. Deze soorten zijn geselecteerd op hun indicatieve waarde, zeldzaamheid of beschermde status. Vegetatietypen worden niet gekarteerd. Voor de bosbiotopen wordt wel een kwaliteit genoteerd.

Methodiek

Uitgangspunten

De flora en fauna wordt in principe vlakdekkend in kaart gebracht. De tijd die per 100 ha besteed kan worden is echter beperkt: gemiddeld 6 uur voor flora buiten de EHS (één bezoekronde) en 9 uur voor in de EHS en gemiddeld 16 uur voor fauna buiten de EHS en 20 uur binnen de EHS, verdeeld over drie bezoekrondes. Daarom geldt als uitgangspunt: detail waar het nodig is, globaal waar het mogelijk is. De gekarteerde locaties moeten een goede indruk geven van de aanwezige flora en fauna in het gebied. Aan waardevolle, soortenrijke locaties mag meer tijd worden besteed dan aan weinig waardevolle locaties. Terreinen die tot het veldwerkgebied behoren en waar bijzondere planten of dieren kunnen worden verwacht, worden in ieder geval bezocht (mits toestemming is geregeld). De aandacht in het agrarisch gebied zal vooral uitgaan naar lijnvormige elementen (sloten, bermen, houtwallen) en kleine landschapselementen (poelen, kleine bosjes).

Inmiddels hebben er voor flora diverse rondes plaatsgevonden en mogelijk voegt volledige vlakdekkende inventarisatie van intensief gebruikte landbouwgronden weinig toe. In 2011 is daarom als experiment in een deel van het agrarisch gebied in de Lopikerwaard niet overal de flora vlakdekkend geïnventariseerd. Kleine deelgebieden met relatief hoge florawaarden en enkele controlegebieden zijn wel geïnventariseerd. Helaas bleken daardoor bij evaluatie (vergelijking op km-hok niveau) de gegevens moeilijk te vergelijken met een eerdere periode. Met ingang van 2012 wordt daarom weer overal in het agrarisch gebied de flora geïnventariseerd.

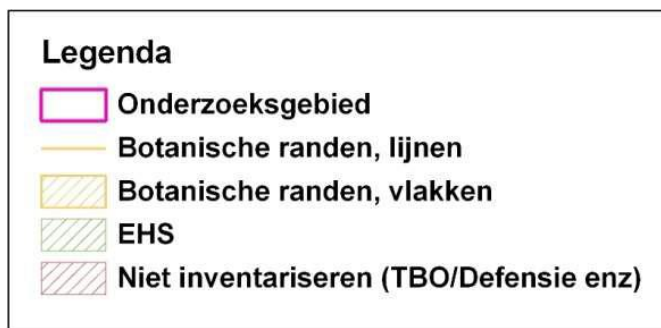
Met ingang van 2012 worden de flora- en faunawaarnemingen ook gebruikt voor de beleidsmonitoring in het kader van het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL). Om aan te sluiten bij dit monitoringsinstrument zijn er een aantal karteersoorten toegevoegd. Tevens zijn de diverse rivierkreeften en edelhert, damhert en wild zwijn toegevoegd als karteersoorten. Ook de wolf is een karteersoort.

Binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) worden terreinen van natuurbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Utrechts Landschap) en van Defensie (allen aangegeven met een rode arcering op de veldkaart) in principe niet geïnventariseerd; alleen kleine stukjes of smalle stroken (bijvoorbeeld kades, houtwallen) worden wel geïnventariseerd. De overige terreinen

van de EHS (in beheer bij particulieren) worden wel geïnventariseerd. Probeer deze terreinen zo goed mogelijk te karteren. Langs spoorwegen wordt niet geïnventariseerd! Bermen van wegen worden wel geïnventariseerd.

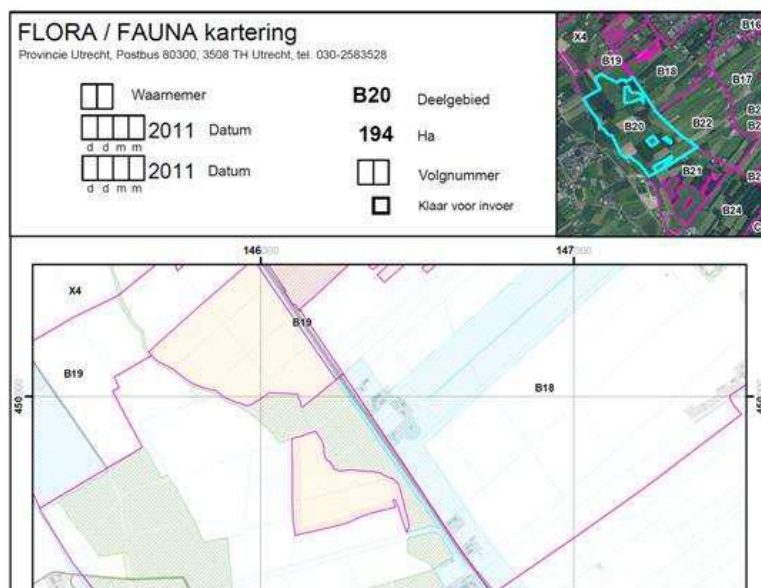
Veldkaart

Elk jaar wordt een deel van de provincie gekarteerd, waarbij deelgebieden worden verdeeld onder veldmedewerkers. De grenzen van de deelgebieden lopen zoveel mogelijk over landschappelijke en op kaart duidelijke herkenbare lijnen zoals (spoor)wegen, weteringen, kanalen of rivieren. De karteergrens ligt bij (on)verharde wegen steeds op het midden van de verharding of op het midden van de onverharde weg. De bermen van de wegen liggen dus in twee verschillende deelgebieden. Bij wateren ligt de grens tussen twee deelgebieden eveneens midden op het water. Het open water van deze wateren ligt dus in twee verschillende deelgebieden. Ook de beide oevers van wateren liggen in twee verschillende deelgebieden.

Figuur 1. Legenda veldkaart

Iedere veldkaart heeft een uniek veldkaartnummer: [XX] [cijfer] [evt. volgreter]. Zie figuur 2. De eerste letters (hoofdletters) staan voor een afgerond veldwerkgebied. Dit veldwerkgebied is onderverdeeld in logische eenheden, begrensd door landschappelijk heldere grenzen. Deze eenheden, de deelgebieden, krijgen een volgnummer.

Figuur 2. Veldkaart

Te karteren gebieden

Gebieden die niet bezocht worden zijn op de veldkaarten aangegeven. Het betreft alle bebouwde gebieden, delen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), te weten terreinen die in bezit zijn van terreinbeherende organisaties of Defensie.

Soms worden waarnemingen in bebouwde gebieden wel geregistreerd: bijvoorbeeld plekken waar in het verleden muur- of andere bijzonder vegetaties zijn aangetroffen (o.a. bebouwde kom, bedrijventerrein, sportvelden etc.) of plekken waar bijzondere diersoorten zijn aangetroffen.

Zoals gezegd wordt de EHS deels geïnventariseerd. Terreinen binnen de EHS die in bezit zijn van de terreinbeherende organisaties Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Utrechts Landschap of Defensie (op kaart herkenbaar aan rode opvulling) worden in principe niet geïnventariseerd (uitgezonderd kleine en smalle stukjes zoals kades en houtwallen die wel worden geïnventariseerd).

De overige terreinen van de EHS worden wel geïnventariseerd. Dit zijn veelal terreinen in handen van particulieren (landgoedeigenaren, agrariërs) (op kaart herkenbaar aan groene opvulling).

Karteren van biotopen

Waarnemingen van soorten en hun biotopen worden in de veldcomputer of op de veldkaart weergegeven als punt. Een punt wordt beschouwd als een klein vlakje met een maximale omvang van 50x50 meter. In de veldcomputer kunnen grotere vlakken met een homogene samenstelling van aanwezigheid en abundantie van karteersoorten automatisch gevuld worden met punten van 50x50 meter. In deel B van deze handleiding wordt dit uitgelegd. Bij iedere soortwaarneming wordt eerst gevraagd naar de biotoop van de waarneming. Invullen van de biotoop is verplicht. Er is sprake van zelfstandige enkelvoudige biotopen en van biotoopcombinaties. Een enkelvoudige biotoop wordt afgekort met een Hoofd- en een kleine letter, een biotoopcombinatie met twee Hoofdletters. Alle florawaarnemingen worden alleen aan een enkelvoudige biotoop toegedeeld. De biotoopcombinaties kunnen voor faunawaarnemingen gebruikt worden wanneer dieren op de overgang van verschillende biotopen waargenomen worden. Meestal is de toedeling tot een biotoop wel duidelijk. Echter de toedeling van blauwgrasland/schraalland aan een biotoop is wel eens lastig. Als vuistregel daarvoor hanteren we

- indien voorkomen op veen wordt dit gerekend tot Moeras, Biotoop 12 (Mn) Moeras
- indien op zand wordt gerekend tot Biotoop 7 (Hg) Heischraal grasland.

Biotoopgebruik voor flora

Waarnemingen van planten zijn gemakkelijker aan een biotoop te koppelen dan die van dieren, aangezien dieren veel beweeglijker zijn. Bij analyses van de data uit de EcoDataBank wordt vaak de biotoop als een eerste selectiemiddel toegepast. Reden om voor flora geen biotoopcombinaties te gebruiken, daar dat de analysemogelijkheden beperkt. Dat is dan ook de reden om het gebruik van de combibiotopen te verbieden voor floristen. Voor flora wordt alleen gebruik gemaakt van de biotopen 1 t/m 19.

Karteren van soorten

Voer per soort de abundantie in (flora) of het aantal exemplaren/aantalsklasse (fauna) binnen de locatie in. Bij flora wordt de abundantie weergegeven met een cijfer. Bij fauna wordt het aantal exemplaren exact genoteerd middels een cijfer of geschat en genoteerd middels een codeletter. Probeer zo veel mogelijk nauwkeurig het aantal exemplaren in te vullen. Pas als dat niet mogelijk is, maak je gebruik van de aantalsklassen.

Codes bij fauna voor bijzonderheden zoals geslacht, ruststadium, larve, spoor et cetera en voor de waargenomen activiteit staan in tabel 4. Soms worden twee codes genoteerd (bijvoorbeeld bij een dood gevonden larve). Indien de aantalsaanduiding niet gecombineerd wordt met een codering gaat het altijd om adulte dieren waarvan het geslacht niet bepaald is en waarvan geen bijzonder gedrag werd geconstateerd.

Te karteren soorten

Een karteersoort is een soort die:

- a) indicatief is voor de kwaliteit van biotopen en/of
- b) kwalificerend is voor SNL/Natura 2000/PAS en/of
- c) vermeld staat op lijsten van Ff-wet/RL/OL.

Er zijn twee redenen om een soort toch niet tot karteersoort te benoemen:

- 1) de soort is te algemeen en komt zo vaak voor dat de veldwerkers te veel tijd kwijt zijn om steeds in te voeren;
- 2) de soort is zeer zeldzaam of afwezig in Utrecht; de veldwerkers herkennen de soort op basis van hun kennis/ervaring onmiddellijk als bijzonder en voeren hem op de PDA in uit de totaalsoortenlijst. De soort wordt niet toegevoegd aan de karteersoortenlijst om deze lijst hanteerbaar te houden. Wanneer zo'n zeldzame soort wordt gevonden, dan moet deze wel gekarteerd worden.

Verwilderde en ingeburgerde soorten

Wanneer de indruk bestaat dat een soort niet een wilde soort is, maar 'verwilderd' is, dan deze soort niet als soort invoeren maar dit in het opmerkingenveld vermelden. Bijvoorbeeld: de indruk bestaat dat de margrietten op deze dijk ingezaaid zijn gezien het plotseling zeer frequente voorkomen.

Het is van belang dat de EcoDataBank niet vervuild wordt met 'verwilderde soorten' daar hun voorkomen veel minder van betekenis is vanuit de optiek van natuurwaarde.

Iets anders is het geval met reeds lang ingeburgerde planten zoals de stinzenflora op de landgoederen. Daaronder bevinden zich veel karteersoorten zoals Gewoon sneeuwkllokje en Donkere ooievaarsbek die dus wel als soort ingevoerd worden.

Als je twijfelt aan de naam van een soort kun je de soort invoeren als 'SPECIES'. Later, na determinatie, kun je de naam wijzigen in de definitieve naam. Het komt wel eens voor dat je iets kwijt wilt over een locatie zonder dat je daar een karteersoort hebt aangetroffen. In dat geval kan gekozen worden voor de soort 'OPMERKING' en kan in het opmerkingenveld een opmerking geplaatst worden. Bijvoorbeeld: 'toegang geweigerd' of 'afgesloten terrein'. En voor het uitproberen van de PDA kan de soort 'TESTSOORT' gebruikt worden.

P-codering

Vóór 2013 moesten zeer bijzondere soorten (Rode of Oranje Lijst, categorie ernstig bedreigd of verdwenen) geregistreerd worden met een zogenaamde P-codering. Deze waarnemingen werden vastgelegd voor een oppervlakte van 5x5 meter. Met ingang van 2013 doen we dit niet meer en worden alle waarnemingen vastgelegd voor een oppervlakte van 50x50 meter.